



This Project is co-funded by
the European Union



Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap



Verslag van de Nederlandse ronde tafel over voortijdig schoolverlaten onder leerlingen met een migranten- achtergrond

4 december 2013

Landelijk Kenniscentrum Gemengde Scholen

Paco Lucassen, Talitha Stam, Naomi Woltring, Guido Walraven (eindredactie)

Inhoud

1. Inleiding	3
Programma	3
1. Plenaire eerste ronde	4
Presentatie 1: Beleid en cijfers, Esther Arons en Dennis van Gessel	4
Reflectie vanuit de wetenschap: Maurice Crul	5
Presentatie 2: Good Practices	5
Reflectie van uit de wetenschap: Ilias el Hadioui	6
2. Verslag discussie in kleine groepen	7
3. Plenaire terugkoppeling	13
BIJLAGE 1: Deelnemers	15

1. Inleiding

Op verzoek van SIRIUS, een Europees beleidsnetwerk over onderwijs en leerlingen met een migranten-achtergrond, is een bijeenkomst georganiseerd over voortijdig schoolverlaten en migranten. Het netwerk is gestart in 2012 en eind 2013 zijn er zestien landen bij aangesloten. SIRIUS heeft in landenrapporten en vergelijkende studies gekeken naar het onderwijsbeleid in het algemeen en naar specifieke thema's als transities in de schoolloopbaan, segregatie, burgerschap of de ondersteuning door mentoren.

In negen Europese landen wordt een nationale ronde tafel georganiseerd over een thema dat uit eerdere onderzoeken voor SIRIUS als belangrijk voor dat land naar voren is gekomen. Daarbij gaat het steeds om beleid én uitvoering. In Nederland is in overleg met het ministerie van OCW gekozen voor het thema voortijdig schoolverlaten.

Het ministerie trad op als gastheer/vrouw van de bijeenkomst en was ook betrokken bij de inhoudelijke organisatie, die verder in handen was van het landelijk Kenniscentrum Gemengde Scholen (de nationale partner van SIRIUS).

Doel van de bijeenkomst is: de resultaten van het Nederlandse beleid rond voortijdig schoolverlaten (hierna: vsv) beoordelen op hun effecten voor verschillende migrantengroepen. Dat doel willen we bereiken door middel van een uitwisseling tussen beleidsmakers, onderwijspraktijk en wetenschap.

Programma

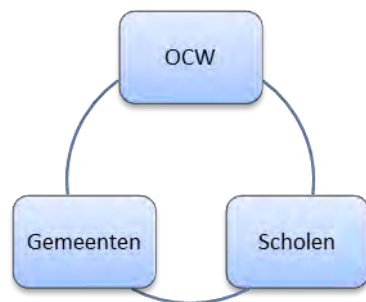
9.30	Inloop
9.45	Opening - Korte introductie over SIRIUS, Guido Walraven (Kenniscentrum Gemengde Scholen) - Het Nederlandse VSV-beleid: kernpunten aanpak, succesfactoren, Esther Arons (OCW)
10.00	Inleiding - Presentatie 1 Wat zeggen de cijfers, Dennis van Gessel (OCW) Inzoomen op jongeren met een migrantenachtergrond
10.20	Reflectie door wetenschapper - Maurice Crul (EUR/UvA, SIRIUS)
10.30	Inleiding - Presentatie 2 Wat werkt en waarom? Monaïm Benrida (OCW) en vertegenwoordiger van een school of gemeente in 's Hertogenbosch, Gouda en Schiedam
10.50	Reflectie door wetenschapper - Ilias el Hadioui (EUR)
11.00	Discussie in drie subgroepen - Aan de hand van concrete vragen
12.00	Terugkoppeling Toelichting op de discussie en gezamenlijke resultaten
12.30	Informele lunch
13:30	Einde

1. Plenaire eerste ronde

Presentatie 1: Beleid en cijfers, Esther Arons en Dennis van Gessel

In 2006 is gestart met het terugdringen van vsv met de 'Aanval op Schooluitval'. Bij de start van dit programma waren er jaarlijks 70.000 nieuwe vsv'ers. Het streven voor 2016 is dit terug brengen naar jaarlijks niet meer dan 25.000. Het streven naar een beperking van dit aantal wordt ondersteund door cijfers waaruit blijkt dat jongeren het zonder startkwalificatie veel moeilijker hebben op de arbeidsmarkt en veel vaker in aanraking komen met criminaliteit.

Het ministerie van OCW heeft geen specifiek beleid meer voor doelgroepen. Wel staat het gemeenten vrij om hun eigen invulling te geven aan de maatregelen om vsv te beperken. Er zijn convenanten gesloten met scholen over het aanpakken van vsv en zij krijgen hier financiële middelen voor als zij resultaten behalen. Naast de scholen is samenwerking in de regio erg van belang. Dit wordt door OCW gestimuleerd. De gemeenten zijn partner in de convenanten. Er wordt gesproken van een gouden driehoek: OCW geeft het kader, gemeenten en scholen kunnen vervolgens zelf hun beleid bepalen.



Om vsv aan te kunnen pakken is een goede registratie van verzuim belangrijk. Dit is nu veel beter geregeld dan vóór 2006 door de invoering van het digitaal verzuimloket. Leerlingen die school verzuimen zijn veel eerder in beeld. Daarnaast levert OCW gedetailleerde cijfers aan over verzuim in een regio. Hierdoor wordt de problematiek inzichtelijker en kan duidelijk worden welke maatregelen (daar) wel en niet werken. Dit maakt kennisdeling makkelijker. Ook wordt het voor gemeenten en scholen mogelijk om met de cijfers van OCW beleid te ontwikkelen dat speciaal gericht is op de problemen in de lokale context. De vsv-maatregelen hebben veel succes en het lijkt er op dat het streefcijfer van 25.000 vsv'ers in 2016 gehaald kan worden.

Uit de cijfers blijkt dat het aantal vsv'ers onder migrantengroepen hoger is dan dat van autochtonen. Bij beide groepen neemt het sterk af, maar er blijft een groot verschil. OCW ziet echter geen reden om op basis hiervan vanuit de landelijke overheid een doelgroepenbeleid te maken, omdat er bij schooluitval vele factoren in onderlinge samenhang een rol spelen. Etniciteit is daar een van. In de lokale context kan hier wel op ingespeeld worden. Op basis van een regionale probleemanalyse kunnen extra middelen voor regionale programma's worden aangevraagd (incl. plusvoorzieningen).

Reflectie vanuit de wetenschap: Maurice Crul

In Nederland is relatief veel onderzoek gedaan naar VSV. In zijn onderzoek wordt vooral gekeken naar het individu en de factoren die voor individuen een rol spelen om de school te verlaten zonder startkwalificatie. Er is nog weinig aandacht besteed aan het meso- en macroniveau.

Op mesoniveau gaat het met name om de vraag wat er gebeurt in een klas en in een school.

Schooluitval is naar zijn mening meestal het gevolg van een niet goed doorlopen leerlijn. Vaak zijn er veel eerder al problemen te zien dan alleen bij de uiteindelijke uitval. Op het mesoniveau is ook de rol van ouders van belang en die van mentoren.

Op het macroniveau van het onderwijssysteem zijn verschillende zaken van belang. Een eerste factor is de late leeftijd dat kinderen in Nederland in het schoolsysteem komen. In veel andere landen gebeurt dit op een veel jongere leeftijd. In Nederland gaan autochtone kinderen naar een crèche, terwijl veel allochtone kinderen met een taalachterstand naar een voorschool gaan. Hierdoor wordt het onderlinge verschil vergroot.

Ook de vroege selectie op leerprestaties die in het Nederlandse voortgezet onderwijs plaatsvindt, geeft een grotere kans op uitval van leerlingen. De leerlingen die moeilijker leren door verschillende oorzaken en problemen worden niet verdeeld, maar geconcentreerd op een lager niveau. Deze concentratie draagt weer bij aan de kans dat een leerling uitvalt. Daarbij komt, dat juist de lagere niveaus als eerste in het vervolgonderwijs terecht komen: zij moeten na het vmbo naar het mbo (terwijl havo/vwo leerlingen op dezelfde vertrouwde school blijven). Op het vaak grootschalige mbo functioneren zij in een onpersoonlijker en een meer op zelfstandigheid gerichte omgeving, terwijl het omgaan met zelfstandigheid voor hen juist meer problemen geeft.

Presentatie 2: Good Practices

Het landelijk beleid biedt ruimte voor maatwerk per regio, zowel binnen school als daarbuiten. Voor alle projecten en programma's is het cruciaal om als professional het lokale netwerk heel goed te kennen, zodat je het adequaat kunt inzetten.

Den Bosch

In Den Bosch is er een groep Roma waarbij schoolverzuim en vsv veel voor komt. In het verleden was er specifieke aandacht voor deze groep. Er werden veel uitzonderingen gemaakt. Dit leidde echter niet tot minder schooluitval. Daarom is er gekozen voor een nieuwe aanpak. Hierbij worden er geen uitzonderingen voor deze groep meer gemaakt. De groep wordt op dezelfde manier behandeld als alle andere. Er wordt wel extra gewerkt aan het melden van verzuim en lik-op-stuk beleid vanuit leerplicht. Ook is er vanuit het maatschappelijk werk meer inzet om de schoolgang te bevorderen. De resultaten hiervan zijn positief en meer Romaleerlingen volgen nu onderwijs.

Gouda

In Gouda wordt er voor gezorgd dat verzuim heel snel zichtbaar is en dat er dan meteen actie ondernomen wordt. Dit gebeurt door consultants die een goed contact hebben met de verschillende groepen in Gouda, een zogenoemde Marokkanengemeente. Hierbij speelt het spreken van de moedertaal van de ouders een belangrijke rol. Door goed contact en snelle actie neemt het aantal vsv'ers.

Schiedam

In Schiedam zijn er twee projecten die gecombineerd worden om leerlingen met meerdere problemen, die gestopt zijn met school of dreigen te stoppen, te ondersteunen en hen te helpen hun leven weer op de rails te krijgen. Er wordt breed overlegd met alle diensten en hulpvoorzieningen die te maken hebben met de privésfeer en het onderwijs van de jongeren. Daarnaast is er extra ondersteuning in de scholen. De jongeren kunnen als zij zijn uitgevallen meteen weer terecht in een school die hiervoor speciale klassen heeft – het gaat dus om een plusvoorziening in een bestaande school. In die setting krijgen zij extra ondersteuning van een zorgdoet team om hun leven op orde te brengen. Ook is er extra ondersteuning voor bijvoorbeeld jonge moeders met kinderopvang in de school en psychologische begeleiding.

Reflectie van uit de wetenschap: Ilias el Hadioui

In Nederland heerst soms een zeker etnisch fetisjisme. We proberen af te komen van het thema etniciteit, maar tegelijkertijd kunnen we er niet los van komen. Het is een gevoelig onderwerp en daarom zouden we er nuchter mee om moeten gaan. In de praktijk moeten we kijken of etniciteit een rol speelt en als dat dan zo is, dan moeten we er naar handelen.

Zoals Maurice al aangaf, ligt de nadruk in Nederland vaak op individuele factoren en is het juist nodig om die te verbinden met factoren op de andere niveaus – bijvoorbeeld als je wilt weten welke patronen er zijn in de grote steden rond vsv en bepaalde groepen jongeren.

Op mesoniveau is de schoolcultuur van groot belang, juist voor de aansluiting op jongeren met een migrantenachtergrond. Omgaan met diversiteit is op pabo's en andere lerarenopleidingen een ondergewaardeerd thema.

De schooluitval in Nederland komt ook door het uniforme onderwijssysteem dat Nederland heeft. De groepen leerlingen verschillen sterk van elkaar en passen niet allemaal in het bestaande onderwijssysteem. De diversiteit in een uniform systeem zorgt voor een mismatch tussen scholen en een deel van de leerlingen.

2. Verslag discussie in kleine groepen

Er is in drie kleine groepen gediscussieerd aan de hand van enkele vragen. De verslagen daarvan worden hieronder samengevoegd tot een geheel van opmerkingen, citaten en adviezen. Daar waar bepaalde programma's of projecten als voorbeeld besproken zijn, wordt dat ook aangegeven.

Hoe ziet het Nederlandse beleid er in de praktijk uit? Welke strategieën kies je bij bepaalde doelgroepen?

Schiedam

Het Schiedamse New Life-project richt zich op jonge moeders en voert geen specifiek etnisch doelgroepenbeleid. Het project is gericht op tienermoeders als doelgroep en niet op tienermoeders van een bepaalde etniciteit. De tienermoeders zitten op een gewone school voor vmbo en mbo. Een groot deel is allochtoon maar onder de tienermoeders zitten vrij veel autochtone meiden. De docenten en begeleiders kijken waar de tienermoeders hulp bij nodig hebben. Etniciteit doet er niet toe, maar de docenten zijn wel cultuursensitief. Etniciteit kan wel een rol spelen, de afwezige vaders van de kinderen van de autochtone tienermoeders komen bijvoorbeeld vaak uit Curaçao.

Bij veel leerlingen waar vsv dreigt, is sprake van gestapelde problemen. Soms zijn er problemen met de ouders, is het contact verbroken of leven de ouders niet meer. Wat helpt?

- Als de leerlingen nog bij de ouders wonen, helpt contact met de ouders om schooluitval te voorkomen. Bellen met de ouders helpt, juist ook als het wél goed gaat, want dan weten school en ouders elkaar makkelijker te vinden wanneer het niet goed gaat. Als de leerling geen binding heeft met de ouders, heb je niets aan ouderbetrokkenheid.
- Het maakt uit of je probleemjongeren een plek geeft binnen een reguliere school, zoals Rijnmond doet, of apart zet in een kapotte oude wijksschool, zoals Rotterdam doet. Binnen een reguliere school werkt beter.
- Het werkt ook beter als leerlingen een diploma kunnen halen. Dan hebben ze een duidelijk doel om naar school te komen. Je moet het onderwijs niet loslaten én helpen bij problemen.
- Leerlingen elke week een plan voor hun persoonlijke problemen laten maken met een coach helpt.
- Kleine klassen schelen ook. Op het ROC in Schiedam tellen de klassen 20 leerlingen en staan er 2 kerndocenten voor de klas. Die kerndocenten zijn meer betrokken bij de leerlingen dan wisselende vakdocenten.
- De leerlingen zitten de hele dag in hetzelfde klaslokaal. Dat geeft rust.

Ede

Het doel van het beleid in Ede is het voorkomen van vsv. Het is gericht op allochtone ouders, studenten en scholieren. Een manier om vsv te voorkomen, is door de ouder meer te betrekken bij de school en hen duidelijk te maken dat het schoolsucces een gedeelde verantwoordelijkheid is. Dat doet een "verbindingsofficier" op verschillende manieren. Hij benadert de ouders actief en zo nodig

in hun eigen taal. Hiervoor worden dan ook allochtone medewerkers ingezet. Dit geeft vertrouwen bij leerlingen en ouders. Zij herkennen zich hier meer in en er komt een betere link tussen de thuissituatie en de school. Bij ouderavonden wordt als het nodig is een tolk ingezet. Zodat de drempel om naar school te komen lager is. Daarnaast is het om een rapport te krijgen verplicht dat de ouders naar de ouderavond komen. Ook nemen zij meteen contact op met de ouders en de jongeren als kinderen niet aanwezig zijn op de school.

De verbindingsofficieren geven ook informatie over cultuurverschillen aan docenten,

JOB- Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs

Er zijn ook vsv'ers die helemaal geen vsv'er willen zijn, bijvoorbeeld omdat ze het vervoer naar de opleiding niet kunnen betalen. Ook kan het voorkomen dat ze niet aangenomen worden bij een opleiding (zelfs bij mbo-1), bijvoorbeeld vanwege autisme. Scholen vrezen dat leerlingen 'met een vlekje' vsv'er worden. Bij het intakegesprek zien ze die leerlingen al als risico, omdat ze extra geld zouden kosten. De school geeft dan een negatief advies. De leerling ervaart dat als afwijzing. Maar vsv'ers kosten scholen géén extra geld. Scholen krijgen wel een bonus voor leerlingen die ze wel afleveren.

FORUM

Forum houdt zich op drie manieren met vsv bezig:

1. Ouderbetrokkenheid van VVE t/m groep 8.
2. Tussen groep 7-8 en het voortgezet onderwijs (vo). Er is een kloof tussen po en vo. Men probeert die te verkleinen met extra taal- en rekenonderwijs en door ouders te betrekken bij de voorbereiding op het vo. Forum benadert scholen met de vraag: hoe gaan we een goede overdracht laten plaatsvinden?
3. Voorbereiding op vmbo en mbo, voorbereiding op de arbeidsmarkt. Men helpt leerlingen het vinden van stageplaatsen en met voorbereiding op het werkveld.

– Waar loop je tegenaan bij de uitvoering van het beleid?

Problemen bij overstap naar een vervolgopleiding

Het is jammer dat er geen gebruik gemaakt wordt van expertise van de vorige opleiding/school. Er gaat regelmatig informatie over leerlingen verloren doordat dossiers niet worden doorgespeeld naar de nieuwe opleiding. Echter informatieoverdracht roept tegelijkertijd als nadeel op dat jongeren met een 'lastig' dossier wellicht niet worden toegelaten op de nieuwe school en/of opleiding vanwege eventuele vooroordelen. Ook wordt zo'n 'lastig' dossier een student wellicht (te) lang nagedragen en wordt daardoor een nieuwe start bemoeilijkt.

Good practices voortzetten en opschalen

Projecten die worden opgestart om te kijken hoe je vsv kunt bestrijden hebben problemen om vervolgfianciering te vinden. Er is een 'tijdelijke projectfianciering'. In het tienermoederproject in Schiedam is veel tijdelijk geld gestoken dat voornamelijk is gefiancierd vanuit de plusvoorzieningen. Formeel is het geld vanuit de plusvoorzieningen beschikbaar tot 2015, wat er daarna zal gebeuren is niet bekend maar het project is niet vanuit reguliere middelen te fianciereren. Uit de andere

voorbeelden in de subgroep blijkt dat het overgrote gedeelte van de good practices om risicojongeren te ondersteunen met hetzelfde probleem te maken heeft. Er is sprake van een projectencarrousel. Er is wel financiering om iets nieuws uit te proberen, maar niet om de good practices voort te zetten.

Ook ligt er een uitdaging bij het opschalen van goede ervaringen en dan niet alleen in een regulier programma, maar liefst ook naar andere gemeentes. Echter het opschalen naar andere gemeentes blijkt in de praktijk nog altijd zeer lastig. Zo heb je te maken met verschillen tussen de regio's, maar zeker ook binnen de regio's. Hierbij moet er wel gekeken worden naar de lokale situatie. Naast dat er een focus is op nieuwe projecten zorgt het snelle wisselen van beleid ook voor problemen. Het is niet makkelijk om goede ervaringen uit voorgaande projecten in de nieuwe beleidscontext in te passen.

Samenwerking tussen scholen/partijen

Bij het bestrijden van schooluitval in gemeenten is het effectief als alle partijen die hierbij betrokken zijn goed samenwerken. Doordat in de komende tijd het leerlingenaanbod gaat krimpen, zie je dat scholen die hiermee te maken hebben minder geneigd zijn om afspraken te maken en samen te werken. Ook hebben scholen minder middelen om hiervoor in te zetten.

Eenduidig beleid

Uit het voorbeeld van Den Bosch blijkt dat een duidelijk beleid effectiever is. Door niet meer te gedogen dat er uitzonderingen gemaakt worden, is het voor iedereen duidelijker wat de regels zijn en waar men zich aan moet houden. In Ede is ook geïnvesteerd in eenduidig beleid maar hierdoor verhuisden ouders hun kinderen naar een locatie buiten Ede. Daardoor was er geen controle meer op deze kinderen. Er zijn dus voor en tegens bij een duidelijk beleid.

Mismatch tussen systeem en leerlingen

Er zijn groepen leerlingen die niet passen in het systeem. De vraag is echter of we hiervoor het systeem moeten veranderen. Dat is niet vanzelfsprekend maar wel een onderdeel waar naar gekeken moet worden.

Stageplekken

Een heikel punt binnen het mbo in relatie tot voortijdig schoolverlaten zijn de stageplekken. Het ontbreken hiervan levert een breuk binnen de opleiding op. Jongeren moeten vaak zelf een stage vinden, maar steeds vaker lukt dat niet. Echter scholen ondersteunen daarin ook niet genoeg. Enkele aanwezige gemeenten geven aan, dat zij ook regelmatig verzoeken krijgen voor stages. "Maar als je de brieven ziet die zij schrijven, en hoe zij zich presenteren, kan ik mij heel goed voorstellen dat andere bedrijven hen niet aannemen." Daarnaast lopen de meeste stages via informele netwerken van studenten. "Zo zie je bijvoorbeeld dat Turken vaker een stage hebben dan Marokkanen, mede dankzij hun netwerken." De ROC's zeggen dat ze te weinig stageplekken hebben, maar dat is volgens een deelnemer cijfermatig niet waar. Er is meer sprake van een mismatch. Op microniveau zijn er geen stages, terwijl er op macroniveau voldoende stages zijn.

Kwaliteit docenten en schoolteam

Het lesgeven aan verschillende groepen leerlingen vraagt een bepaalde expertise van docenten en het schoolteam. Het is belangrijk dat hier in de opleiding en in de nascholing aandacht aan besteed wordt. Hierbij gaat het onder andere om het omgaan met culturele verschillen.

De situatie is al aan het verbeteren. In de grote steden vragen docenten zich niet meer af hoe ze met een allochtone populatie om moeten gaan. De docentenpopulatie is er gemengder geworden en de diversiteit vanzelfsprekender. In de regio zijn deze problemen echter nog wel aanwezig.

Daarnaast is er een tendens dat de beste docenten voor de betere scholen kiezen. Maar de beste docenten zouden eigenlijk ingezet moeten worden op de scholen met meer problemen, zodat de leerlingen op deze scholen de beste ondersteuning krijgen. Juist omdat ze minder kansen hebben, moeten er excellente docenten voor de klas staan.

De afkomst van de docenten verschilt van de samenstelling van concentratiescholen. Bij jonge docenten zie je vaker dat zij expliciet kiezen voor een moeilijker doelgroep. Hierdoor staan zij bewuster voor de klas en gaan zij anders om met culturele verschillen. Ook zien leerlingen hen eerder als een rolmodel.

Relatie tussen ouders, school en leerlingen

Het is belangrijk om iedereen serieus te nemen en te kijken naar de motivatie van ouders, leerling en docent. Onderdeel hiervan is er voor zorgen dat voor alle betrokkenen duidelijk is dat het schoolsucces een gedeelde verantwoordelijkheid is van de ouders, de school en de leerling.

Belang etniciteit

In een deel van de grote steden is het onderscheid tussen allochtoon en autochtoon minder belangrijk, maar dit speelt nog wel buiten de grote steden. In de grote steden wordt er meer gekeken naar de probleemgebieden die er bij kinderen spelen, bijvoorbeeld taalachterstanden of gedragsproblemen. Dit verschil wordt herkend.

In Ede lijkt er een onzichtbare grens tussen de docent en de leerling te bestaan. Gedrag wordt verkeerd geïnterpreteerd en dat leidt tot conflicten. Vaak zijn ongeschreven gedragsregels voor leerlingen en leraren verschillend. Er zijn onbewuste processen die zorgen voor uitsluiting en botsingen. Dit is geen racisme maar culturisme. Pas wanneer je dit bespreekt wordt het duidelijk wat er gebeurt.

Nieuwe problematiek

Er zijn gemeenten die tegen een relatief nieuwe problematiek aanlopen, namelijk de MOE-landers, arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa. Er is weinig informatie over hoeveel arbeidsmigranten er nu precies zijn en onder welke omstandigheden deze mensen leven. De vraag is of dit een huidig probleem is of een probleem van de toekomst, en wat nu precies het probleem is. Duidelijk is geworden dat het om een nieuwe groep gaat waarvan niet duidelijk is of ze tijdelijk in Nederland zijn, of dat ze zich hier definitief zullen gaan vestigen. Vaak verblijven de MOE-landers bij elkaar waardoor er een soort van gettovorming kan ontstaan. Momenteel is er nog een (te) sterke focus op de klassieke migrantengroepen, maar de groep 'overig niet-westerse migranten' is zodanig gegroeid en gedifferentieerd dat daar een passende oplossing voor gevonden moet worden.

Hoe effectief is de praktijk?

– Onder welke voorwaarden kan de inzet voor specifieke minderheidsgroepen effectief zijn? [succes- en faalfactoren; aanbevelingen]

Doordat er geen nationaal opgelegde beleidsmaatregelen zijn voor vsv, kan elke regio een beleid ontwikkelen dat aansluit bij de lokale situatie. Op deze manier kan goed met verschillen worden omgegaan.

De sociaal-economische positie is bepalend, niet etniciteit. Natuurlijk moet je wel cultuursensitief zijn. Er zijn kinderen met Antilliaanse en Surinaamse roots van ouders die hier zijn geboren. Die ouders verdienen soms wel 1,5 keer modaal. De kinderen staan niet als allochtoon in de statistieken als je een koppeling tussen onderwijsnummer en GBA maakt, omdat hun ouders hier geboren zijn. Is het niet een probleem dat we nog steeds over allochtonen praten terwijl we al in de derde generatie zitten?

Sommige ouders willen dat hun kind advocaat wordt, terwijl het kind op het vmbo zit. Maak duidelijk dat ook met ambachtelijk werk geld te verdienen is. Bij de keuze voor een vervolgopleiding moet dit een rol spelen. In Rotterdam is er een convenant gesloten tussen bedrijfsleven en zwarte scholen, zij vragen specifiek om leerlingen in specifieke richtingen op te leiden.

Kennis uit de praktijk van professionals kan veel beter worden opgeslagen en worden gedeeld. Zowel binnen gemeenten en scholen als tussen deze partijen.

Er wordt nog te veel gesproken over ouders en ook jongeren in plaats van met ze. Hierbij wordt 'aandacht' als belangrijke oplossing gezien voor vsv. Het simpelweg luisteren naar de leerlingen en ouders zal veel miscommunicatie kunnen oplossen. Hierbij wordt aangestipt dat ouders zeer betrokken zijn, maar dit wellicht op een andere manier uiten dan het systeem van hen vereist. Een voorbeeld: als ouders niet op een ouderavond aanwezig zijn, dan hoeft dat niet automatisch te betekenen dat ouders niet betrokken zijn bij de studie van hun kinderen.

Binnen de specifieke doelgroepen van vsv, kan het mbo als een aparte groep worden gezien omdat dit een specifieke aanpak betreft. Zo werd er tijdens de discussie gezegd dat op het mbo de uitstroom groter is omdat ze zelf weglopen, in plaats van dat ze eruit worden gezet. Hierbij wordt bedoeld op dat jongeren vaak niet weten welke opleiding ze willen en dan maar stoppen.

Introductie van de entreeopleiding op het mbo (<http://mbo15.nl/node/327>):

- Het onderwijs voor de entreeopleidingen (voormalig mbo niveau 1) wordt geïntensiveerd, de doelgroep beter voorgesorteerd, de onderwijsaanpak duidelijker vormgegeven en de individuele coaching en loopbaanbegeleiding verbeterd.
- Hierdoor moet de kwaliteit en het rendement van deze opleidingen omhoog en de uitval van studenten fors omlaag.
- Niveau-1-opleidingen worden apart van de opleidingen op niveau 2,3 en 4 gepositioneerd en omgevormd tot entreeopleidingen.

- Voor de entreeopleiding wordt het bindend studieadvies ingevoerd. Iedere student moet binnen 4 maanden na de start van de opleiding een studieadvies krijgen. Bij een gebrek aan studieresultaten heeft de instelling *de mogelijkheid* om de student te adviseren te kiezen voor een andere opleiding of een andere leerweg, of om het onderwijs te verlaten. De onderwijsovereenkomst en de inschrijving voor de opleiding worden in deze situaties gewijzigd of beëindigd.

De entreeopleiding zal grote veranderingen met zich meebrengen en deelnemers hebben grote bezwaren. Zo stellen ze dat de instroom naar het mbo zonder diploma zal worden bemoeilijkt. Ook geven de deelnemers aan dat leerlingen te laag zouden kunnen worden ingezet, wat verveling en uiteindelijk uitval juist versterkt. Ook is de vraag wat men doet met de jongeren die niet mogen beginnen met de startopleiding.

Professionals moeten weten wat iemand nodig heeft en wanneer iemand uit een bepaalde etnische groep komt moet hij/zij weten waar rekening mee gehouden moet worden. Ook zou het goed zijn als de professionals op een school een afspiegeling van diegene waarmee zij werken. Bij het werken met jongeren is de etnische achtergrond maar een van de onderdelen, er moet breed gekeken worden naar welke problemen er spelen.

Bij leerlingen bij wie uitval dreigt, verlopen binding en hechting vaak moeizaam. Ze hebben geen binding met de school, geen hechting met wie dan ook en/of geen psychologische hechting als baby doorgemaakt. Een school kan leerlingen een hechtingsproces laten doormaken. Soms voelen leerlingen zich op school prettiger dan thuis en willen dan bijvoorbeeld niet naar huis in de kerstvakantie.

Docenten moeten er soms voor openstaan dat de communicatie in een andere taal dan het Nederlands plaatsvindt. Er zijn gevallen waar het elkaar begrijpen belangrijker is dan het spreken van Nederlands. Dit geldt ook voor het betrekken van ouders uit migrantengroepen bij het onderwijs van hun kinderen.

Scholen moeten duidelijke regels opstellen en handhaven. Ze moeten de ouders duidelijk maken wat de taak van de school is - en dat is niet opvoeden. Je komt niet met sloffen naar school, ook niet als moeder. En als schooldirecteur loop je niet met een peukje door het gebouw. Je moet de straatcultuur uit de school halen. Het werkt als schooldirecteuren een plan van aanpak maken en dat duidelijk communiceren met de ouders en de leerlingen, met regel als om kwart over acht beginnen en niet later en om 10 uur een fruithapje, geen chips.

Kinderen stapelen opleidingen, gaan van vmbo naar mbo naar hbo naar universiteit. Hieruit kun je afleiden dat de capaciteiten van kinderen eerder niet gezien zijn.

Er is een school in Utrecht waar leraren worden aangesproken op het niveau van de leerlingen – als de leerlingen slecht presteren, wordt de leraar daar op aangesproken.

Scholen en docenten moeten openstaan voor de verandering van de samenstelling van leerlingenpopulatie van de regio. Docenten moeten leerlingen hun problemen en niveau niet verwijten, maar zorgen dat zij hierop in kunnen spelen.

3. Plenaire terugkoppeling

Samenvatting van de verschillende subgroepen

Groep 1 Martine Soethout:

Er zijn vele verschillende groepen scholieren in Nederland. Een van de vragen die er ligt is hoe je deze groepen moet opvangen in het onderwijssysteem. Docenten spelen hierbij een cruciale rol. De groepen waar docenten mee te maken hebben veranderen door de tijd. Om hier goed op in te kunnen blijven spelen moet dit onderdeel uitmaken van de professionalisering van de docenten. De school zelf heeft hier ook een belangrijke rol. De verantwoordelijkheid van de school gaat verder dan het klaslokaal en de verantwoordelijkheid van de ouders houdt niet op waar de school begint. De school kan er voor zorgen dat ouders meer betrokken zijn en meer verantwoordelijkheid voelen voor de schoolprestaties van hun kinderen.

Er zijn in Nederland grote verschillen tussen hoe ver regio's zijn met zich hier aanpassen. In grote steden zie je dat scholen daarin verder zijn omdat zij al langer met deze problematiek werken. Een van de vragen die openstaat op het terrein van schooluitval en ondersteuning van leerlingen is de vraag of je nu wel of niet specifiek beleid moet voeren op groepen met veel probleemleerlingen. Het zou mooi zijn als dit een keer goed uitgezocht wordt en er een duidelijk antwoord uit komt.

Groep 2: Maurice Crul

In deze groep was er geen overeenstemming over de wenselijkheid van doelgroepenbeleid. Er was wel overeenstemming over het belang van het team in de school. Hierbij is het ook van belang dat docenten en andere professionals kennis hebben van de achtergrond van leerlingen en daar mee om kunnen gaan. Dit is wel duidelijk iets anders dan terug naar het doelgroepenbeleid. In het onderwijs zien we een nieuwe ontwikkeling waarbij er nieuwe groepen komen naast de vier traditionele migrantengroepen. Het is van belang nu vast in te spelen op de problemen die waarschijnlijk ontstaan bij deze nieuwe groepen.

Knelpunten in het onderwijsbeleid zijn de vele nieuwe regelingen: deze zorgen voor veel wisselingen. Er is telkens ruimte voor een nieuw project maar het is lastiger om de kennis die daarin opgedaan wordt toe te passen. Er is eerder sprake van een projectencarrousel. Vaak zijn het juist de nieuwe projecten die geld krijgen. De vraag is hoe je goede voorbeelden kunt opschalen en op meer plekken uitvoeren in plaats van telkens nieuwe projecten te moeten starten.

Een punt van aandacht is de overgang tussen verschillende onderwijsvormen. Juist bij deze overstap van het ene systeem naar het andere gaat het vaker mis met leerlingen.

Door een entreeopleiding wordt het mogelijk jongeren van het vmbo af te sturen. Bij het invoeren van deze maatregel is het belangrijk om te kijken wat er met deze jongeren gebeurt, met name op wie deze maatregel effect heeft en wat de gevolgen zijn.

Subgroep 3: Guido Walraven

Preventieve acties tegen voortijdig schoolverlaten zijn mogelijk. Hierbij is ouderbetrokkenheid belangrijk. Om dat voor elkaar te krijgen is beheersing van de taal die de ouders spreken bij de

oudercontactpersonen van belang. Ook helpt het als er duidelijk gecommuniceerd wordt over wat ouders en leerlingen van een school kunnen verwachten en wat hun eigen rol is. Naast een goede communicatie is het ook van belang dat docenten en schoolleiders cultuursensitief zijn. Momenteel is dit nog vaak een probleem. In nascholing zou hier meer aandacht aan gegeven kunnen worden. In Schiedam worden risicjongeren niet op een aparte locatie geplaatst, maar worden zij op een reguliere school geplaatst met een speciaal programma. Hierdoor worden zij in het reguliere systeem gehouden. Daarnaast worden deze jongeren ook geholpen bij het maken van plannen voor hun eigen leven. Hierbij zijn binding en hechting tussen de jongeren en het personeel van de school heel belangrijk. In Schiedam wordt daarom met een beperkt aantal docenten gewerkt. Scholen moeten er rekening mee houden dat er een nieuwe groep kinderen aan komt (bijvoorbeeld uit de MOE landen). Zij moeten hier op tijd op inspelen.

BIJLAGE 1: Deelnemers

Deelnemers Rondetafel VSV en Migranten
Den Haag 4 december 2013
Ministerie van OCW

Naam	Voornaam	Organisatie
Arons	Esther	Ministerie van OCW/VSV
Benrida	Monaim	Ministerie van OCW/VSV
Bervoets	Sabine	Gemeente Schiedam
Celik	Mustafa	Jeugd en Onderwijs
Crul	Maurice	EUR/VU
Elaji	Latifa	Forum
Endendijk	Liesbeth	Gemeente 's-Hertogenbosch
Es, van	Wander	Sardes
Esajas	Mitchell	New Urban Collective
Gessel, van	Dennis	Ministerie van OCW/VSV
Hadioui el	Ilias	Erasmus Universiteit
Hajji	Mohammed	ROC A12
Hoes	Hans	ISMH/leerplicht RMC
Lucassen	Paco	Kenniscentrum Gemengde Scholen, verslag
Mager	Nadja	Projectleider schoolloopbaanteams Rijnmond
Ruiter, de	Taco	JOB
Soethout	Martine	Ministerie van OCW/VSV
Stam	Talitha	aio EUR, verslag
Sterren van der	Marjolein	JOB
Waal de	Marco	Gemeente Rotterdam jeugd en onderwijs
Walraven	Guido	Kenniscentrum Gemengde Scholen
Warmels	Taco	Stichting LMC
Weger de	Jeroen	Ministerie van OCW/VO
Woltring	Naomi	Verslag